

Milena
Mikulková
a kol.

HLAVU VZHŮRU

Po ROZVODU?!

Cesta k fungujícímu
RODIČOVSKÉMU TÝMU

Milena
Mikulková
a kol.

HLAVU VZHŮRU Po ROZVODU?!

Cesta k fungujícímu
RODIČOVSKÉMU TÝMU

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **restně stíháno**.*

Mgr. Milena Mikulková a kol.

**Hlavu vzhůru po rozvodu?!
Cesta k fungujícímu rodičovskému týmu**

Kolektiv autorů:

Mgr. Milena Mikulková

Dipl.-Übers. Markéta Nováková

Mgr. Pavla Poláková

Vydala GRADA Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
tel.: 234 264 401, fax 234 264 400
www.grada.cz
jako svou 8272. publikaci

Ilustrace Olga Pazerini

Realizace obálky Vojtěch Kočí

Sazba Jan Šístek

Odpovědné redaktorky Ing. Michaela Průšová, Ing. Kateřina Patková

Počet stran 232

První vydání, Praha 2021

Vytiskla TISKÁRNA V RÁJI, s.r.o., Pardubice

© Grada Publishing, a.s., 2021

ISBN 978-80-271-4554-6 (ePub)

ISBN 978-80-271-4553-9 (pdf)

ISBN 978-80-271-1702-4 (print)

Ilustrace v této knize byly podpořeny v rámci projektu
Hlavu vzhůru po rozvodu! A myslíte na děti
č. 2021/a/C/III/001 z grantu Města Veselí nad Moravou.

Obsah

Věnování	7
Úvod	9
1. Proč? Co? Jak?	13
Otázky dozadu, otázky dopředu	14
2. Židličková metoda aneb život na dvou židlích	19
3. Jdeme od sebe. Co nás čeká?	29
Proces rozpadu partnerství/manželství	30
Jak zvládnout rozvod/rozchod?	32
4. Co se to se mnou děje?	39
Emocionální rozvod	40
5. Co všechno mám jako rodič vědět?	55
Rodičovské vzdělávání	56
6. Jak postupovat při rozvodu?	59
Rozvod a rozchod	62
Jak probíhá rozvod manželství?	67
Opatrovnické řízení – o čem se rozhoduje?	72
Konstruktivní rozvod/rozchod přispěje k uzavření životní etapy	92
7. Práva a povinnosti rodičů	97
Rodičovství	98
Rodičovská odpovědnost	101
Výchovné předpoklady rodičů	102
Rodičovské kompetence	104
Porozvodové (porozchodové) rodičovství	105
Konstruktivní rozvod/rozchod se podaří přetavit do konstruktivního rodičovství, když...	110
8. Právo rodičů rozhodnout o porozvodovém uspořádání	117
Zapojení rodičů v životě dítěte – rozhodování o péči	119
Když je dohoda nemožná	122
Ne, že nechci, ale nemohu	123
9. Děti a rozvod/rozchod rodičů	125
Děti vnímají víc, než si myslíme	126
Co děti v této situaci potřebují?	127
Jak dětem sdělit, že se rozvádíme/rozcházíme?	127
Vnitřní dialog dítěte	131
Jak děti reagují na rozvod/rozchod rodičů?	131
Rizikové chování dítěte jako důsledek složité rodinné situace	135
Minimální práva dětí v (po)rozvodové situaci	137
Nejlepší zájem dítěte	138

Jak zabránit nejčastějším chybám rodičů v rozvodové situaci?	141
Jaké jsou služby pro děti?	141
10. Rodičovský tým	147
Nefungující týmy	149
Fungující rodičovský tým	150
Specifické rodičovské kompetence v porozvodovém rodičovství	151
Rozšířený rodičovský tým	159
11. Rodičovský plán v porozvodovém rodičovství	165
Rodičovský plán	166
Rodičovský plán v praxi	169
12. My (po rozchodu/rozvodu) a naše širší okolí	177
Jakou roli mohou hrát v našem rozvodu/rozchodu naši rodiče?	178
Jak je to s mými/našimi přáteli?	178
Jak ovlivňuje porozvodovou situaci nový partner rodiče?	179
13. Mýty a fakta	183
Mýty a fakta o péči o děti po rozchodu/rozvodu rodičů	184
14. Hlavu vzhůru... jak dál?	203
Emoce	204
Komunikace	209
Potřeby člověka v kontextu rozvodové/rozchodové situace	210
Kdopak to mluví?	218
Doslov	224
Pár slov o autorkách	225
Použitá literatura a další zdroje	227

Věnování

Tuto knihu věnuji všem rodinám (partnerům – rodičům, dětem i prarodičům), které potkal rozpad rodiny. Věnuji ji i malé Karolínce, která mi dovolila zahlédnout upřímnou dětskou touhu a vynalézavost být navěky pojátkem mezi rodiči navzdory rozpadu jejich manželství. A chci ji věnovat i vám a všem těm, na kterých vám záleží.

Milena Mikulková

Já bych chtěla knihu věnovat všem rodičům. Od doby, co se rozvody intenzivně zabývám, se často ptám sama sebe, jestli bych i přes to všechno, co vím a znám, já sama obstála. Jestli bych dokázala zkrotit své emoce, upozadit své zájmy a zvládla své děti provést svým rozvodem bezpečně, a umožnit jim tak být dál dětmi.

Jeden soudce řekl: „Na rozvodu je blbý, že jsou tam dva, kdyby byli aspoň tři, už by se dalo hlasovat...“

Přeju vám, abyste zvládli být i po rozvodu dál DVA (rodiče) pro své dítě a nezapomínali dát prostor pro hlas třetího, čtvrtého... nebo kolika vašich milovaných dětí se to týká.

Markéta Nováková

Knihu bych chtěla věnovat nejen rodičům, ale všem dospělým, kteří se ocitají v blízkosti dětí, jejichž rodiče se rozcházejí nebo se již rozešli. Věřím, že jim může být užitečná v tom, aby lépe pochopili obtížnost životní situace, ve které se děti a jejich rodiče v souvislosti s rozpadem rodiny ocitli. Zároveň jim může dodat odvalu a optimismus.

A dovolím si použít slova své kolegyně a kamarádky Markéty Novákové, která dodávají naději a optimismus nejen rodičům, ale i mně při práci s nimi: „Dali to jiní, i vy to dáte!“

Pavla Poláková

Ilustruji už čtvrtou knihu Mileny Mikulkové. Oslovila mě, protože má ráda moje obrázky, a já jsem v ní zase poznala vtipnou a moudrou ženu, která umí dobře řešit problémy. Myslím, že si rozumíme i lidsky, navzájem se doplňujeme. Já ji něco nakreslím a ona doplní text. Někdy si řekne (nebo mi ukáže) svou představu a já se ji snažím výtvarně ztvárnit. I když se jí snažím vyhovět, občas dojde k jemné konfrontaci. Podle mě se text, byť vysoce odborný, lépe čte a vnímá, když se odlehčí kresbou, někdy i vtipnou. Můžeme si přitom uvědomit, že i přes vážné životní problémy se lze na věc podívat s odstupem času někdy i s nadhledem, když připustíme, že i druzí (expartner, odborníci, okolí) možná mají v něčem pravdu. Je umění „nehnat věci do krajnosti“, chránit své zdraví, vnímat a mít ohled především na děti, které rozpadem rodiny trpí nejvíce.

Přestože titul knihy směřuje k lidem, kteří řeší rozvod či rozchod, myslím si, že text osloví i mnohé jiné čtenáře. Může se pro nás pro všechny stát podnětem, jak se naučit zvládat „ty naše“ problémy, byť jsou z jiného soudku. Každý máme něco. Knihu věnuji lidem dobré vůle.

Olga Pazerini

Žijeme v době, kdy se rozvádí téměř každé druhé uzavřené manželství a rozpadá se více než padesát procent nesezdaných soužití. Z tohoto stavu se vlastně stal běžný sociální jev. V mnoha případech přitom mají rozcházející se páry nezletilé děti. Je až s podivem, kolik neznalosti, mýtů a nepravd panuje v problematice úpravy poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu či rozchodu jejich rodičů. Jaká forma péče je pro dítě nejlepší? Jak vysoké má být výživné? Jak často by se dítě mělo vidávat s nerezidentním rodičem? ...

V soudních řízeních apelujeme na rodiče, aby se o záležitostech svého dítěte domluvili. Vycházíme z toho, že oni znají své dítě, jeho potřeby, osobnost, mají tedy všechny předpoklady pro to, aby jednali v jeho nejlepším zájmu. Nezbytnou podmínkou pro uzavření dohody rodičů, která má být v nejlepším zájmu dítěte, je též dostatek relevantních informací.

V knize, kterou držíte, rodiče právě takové informace naleznou, a bude záležet již jen na jejich ochotě, zda vybudují rodičovský tým a dopřejí svým dětem spokojené dětství.

Vladimír Polák,
soudce zavádějící interdisciplinární spolupráci
ve věcech péče soudu o nezletilé inspirovanou
cochemskou praxí

Úvod

Před několika lety jsem napsala knihu *Hlavu vzhůru, rodiče! Na výchovu selským rozumem*. V jedné z kapitol jsem se zmiňovala o rodičovství v (po)rozvodové situaci. A uvedla jsem drobnou poznámku: „*Téma porozvodové situace a limitovaného rodičovství by sneslo samostatnou knihu*“¹. Tak tady je!

Zůstávám věrná ediční řadě *Hlavu vzhůru...!* Ale copak to jde, mít *Hlavu vzhůru po rozvodu*? Vždyť rozchod či rozvod není žádná legrace a to, co mu předchází, nás zasáhne na nejcitlivějších místech. A především, pokud skončí partnerství, jak najít sílu pokračovat v rodičovství? Jak zůstat rodiči, když chceme, aby naše partnerství skončilo?

Rozvodem či rozchodem *něco končí, něco začíná a něco zůstává*. Tato kniha neslouží k tomu, aby vám vaše rozhodnutí rozmlouvala, přemlouvala vás k tomu – *no tak to ještě spolu zkuste, dejte si šanci*. Vycházíme z toho, že minimálně jeden z vás dospěl k rozhodnutí, že *takto už to dál nejde, jdeme od sebe*.

Když se podíváme poctivě na to, *co končí*, pak je to obvykle *partnerství nebo manželství*. Nic víc? Možná ano, možná ne. Někomu se vynoří spousta nepříjemných zážitků, které přispěly k hledání cesty z náročného soužití. Věřím tomu, že u mnoha párů to tak je. Více či méně závažné důvody, ke kterým se mnohdy ani nechceme vracet. Škoda, že s tím horším mnohdy končí i to hezké, co kdysi bylo. Možná společné chvíle, kdy jsme si s partnerem rozuměli, kdy jsme něco budovali, kdy jsme se těšili na potomky. Končí etapa, kdy šlo říci: *MY. Naše rodina. U nás doma*. Prostě je to *pryč*. Rozchod i rozvod jsou události omotané emocemi. V několika kapitolách vám chceme přinést potřebné informace, které mohou výrazně přispět k odpovědnému rozhodování a *zvládnutí toho, co končí*. Představíme vám cestu, jak dospět do fáze, pro kterou by stačilo stručné vyjádření: *Uff, máme to za sebou*. Jak dospět ke konstruktivnímu rozchodu a rozvodu.

Když něco končí, obvykle i *něco nového začíná*. Rozhodně začíná nová etapa vašeho života. Ze všech příběhů, se kterými jsem se ve své praxi setkala, sálala potřeba a touha, aby bylo lépe. Aby se lidé mohli znovu nadechnout, nově si uvědomit svoji hodnotu i sílu zvládat obtížné životní situace.

Máte-li spolu děti, obvykle chcete i pro ně zajistit dobré rodinné zázemí, prosté domov. Navzdory rozpadu vašeho páru je pro vaše děti více než důležité vědět a zažívat, že se nerozvádíte s nimi, že hledáte cesty a způsoby, jak i těžké chvíle v životě zvládnout. Že se i jako dospělí chcete a potřebujete učit a v nových podmínkách fungovat nově. Pro rodiče *začíná nová etapa jejich rodičovství* – rozhodně bude v něčem jiná než ta dosavadní. Nově pojaté rodičovské roli, porozvodovému či porozchodovému rodičovství věnujeme podstatnou část této knihy.

A *co zůstává*? Ať chceme nebo nechceme, minulost je natrvalo součástí našeho příběhu. Zůstane jednou z životních etap, kterými jsme prošli. Zůstane náš příběh, zůstanou vzpomínky, zůstane poučení. Pokud máme děti, pak *natrvalo zůstáváme jejich rodiči*, protože právě ony jsou pokračováním nás obou – svých rodičů.

¹ Mikulková, M. (2015, s. 51).

Možná lze tuto knihu chápat jako *manuál porozvodového rodičovství, sdíleného rodičovství* nebo jako *příručku pro fungování porozvodového rodičovského týmu*. Přispěli do ní i přízvaní odborníci, kteří k danému tématu rozhodně mají co říct:

V poslední době často školím odborníky v tom, jaké informace by měli předávat rodičům v rozvodové situaci, jakou formou je možné to dělat a proč je to důležité. Jsem přesvědčená o tom, a je to i ověřené v praxi, že důležité informace, správné porozumění, předvídatelnost a transparentnost procesu rozvodu umožňují rodičům ho lépe zvládnout.

Pokusím se přinést důležité informace a vysvětlit jednoduše a srozumitelně odborné termíny, abyste mohli lépe porozumět tomu, co vás čeká, pochopit, na co všechno máte vy společně vliv a jaké důsledky přinesou některá vaše rozhodnutí.

Vždycky, když mám před sebou nějaký úkol, nějaký problém, který je potřeba řešit, postupuji následovně:

- *hledám a shromažďuji si informace*
- *snažím se zorientovat v tom:*
 - *co mě čeká;*
 - *kolik času mi to zabere;*
 - *jaké dovednosti a schopnosti k tomu potřebuji;*
 - *jaké investice budu muset udělat – co mě to bude stát – finance, něčí pomoc, aj.*
- *ověřuji si, zda správně rozumím tomu, co je cílem – čeho mám/chci dosáhnout*
- *ptám se na očekávání ostatních (při pracovním úkolu kolegů a spolupracovníků), zda chápu jejich očekávání a rozumím tomu, co je pro ně důležité ve vztahu ke mně a mému výkonu při řešení společného problému.*

Pak už mi zbývá zodpovědět si tři hlavní otázky. Můžu? Umím? Chci? A následuje rozhodnutí. Zmíněné otázky objevíte i v této knize. V několika kapitolách najdete důležité informace, které vám pomohou se v celé situaci zorientovat. Díky nim jste obeznámeni s možnými souvislostmi a důsledky vašich rozhodnutí. S nimi se můžete odhodlat k vědomým rozhodnutím. Že vás čeká mnoho důležitých oblastí k rozhodování, určitě víte. Jedno z prvních rozhodnutí bude, jestli chcete o svém životě rozhodovat společně, sami, nebo toto rozhodnutí přenecháte jiným – soudu.

Rozpad rodiny je pro všechny zúčastněné – dospělé i děti náročnou životní událostí. Většina rodičů se tak snaží z různých zdrojů – formálních (úřadů, institucí, odborníků) i neformálních (kamarádů, rodiny, internetu) – získat informace, které jim mají pomoci se v jejich situaci zorientovat a připravit na věci příští – rozchod, nastavení péče o děti, rozdělení majetku. Bohužel ne všechna sdělení, která se jim dostanou, jsou pravdivá, a rady užitečné. Zkreslené informace pak nepřispívají k podpoře rodičů v hledání funkčních řešení jejich situace, ale naplňují je strachem či jim dodávají munici k boji, ve kterém se nedá vyhrát. V kapitole Mýty a fakta vám přináším vyjasnění těch nejobvyklejších.

Pavla Poláková

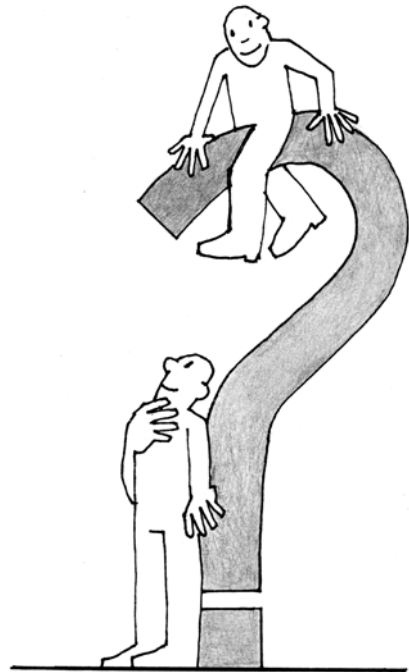
Kniha má jeden cíl: **aby znovu bylo dobře – pokud možno všem**. Máme-li na mysli tento cíl, pak vše, co zde napíšu, k tomuto cíli bude směřovat. Je možné, že cesta bude mít svá úskalí a temná zákoutí. Proto chci tuto knihu **nabídnout jako průvodce** v situaci, kdy směřujete k rozvodu či rozchodu, kdy řešíte, **jak dál**, a kdy **bytostně toužíte po tom, aby znovu bylo dobře**.

Výrok *Hlavu vzhůru!* poskytuje podporu a povzbuzení. Rozvodem či rozchodem chcete směřovat k něčemu lepšímu. Chcete, aby nefunkční, zraňující nebo znevažující partnerství skončilo. Aby se vám ulevilo.

Když *Hlavu vzhůru* řekneme sami sobě nebo nám to sdělí někdo z našeho okolí, vyjadřuje to podle mě naději, odvahu, statečnost a zdravou sebedůvěru. Dále to znamená porozumění širším souvislostem a kontextu. Vnímání sebe i druhých. Zaměřenost na cíl a vědomí posloupnosti jednotlivých kroků, které k tomuto cíli míří. S *hlavou vzhůru* jsou lidé schopni spojit rozum i srdce. Zvládnout obavy a nejistotu s odhodláním a nadějí. Odvrátit se od sebelibosti a potřeby dát tomu druhému *za vyučenu*. Přijímat minulost, zvládat přítomnost i plánovat budoucnost.

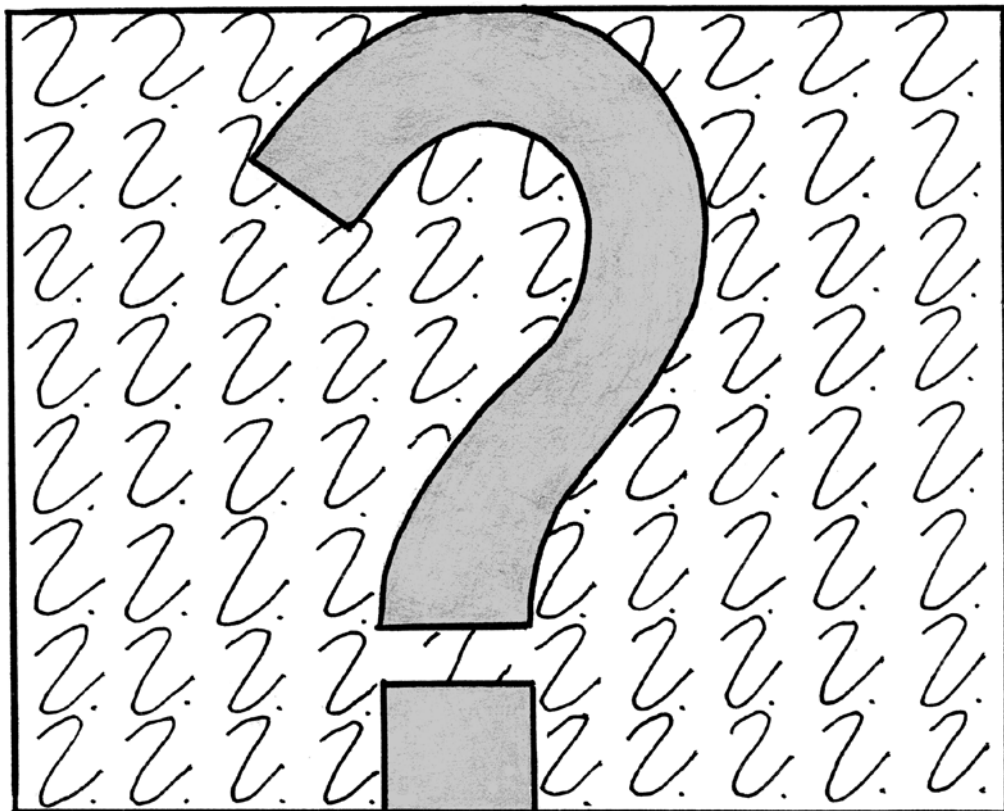
S *hlavou vzhůru* se odvážíme klást si otázky – *Jak dál? Proč? Co? Jak? Co je podstatné? –* a díky tomu snáze provázat *vím – umím – chci*. Ve své praxi jsem orientovala spíše na rodiny v rozvodové situaci, kdy dochází k rozpadu rodičovského páru, a přesto bývalí partneři nemožnou jednoduše udělat za minulostí tlustou čáru. Protože pro ně, navzdory rozvodu a rozchodu, pokračuje role rodičovství. O to je možná těžší oddělit od sebe úroveň partnerství, které zaniklo, a úroveň rodičovství, která pokračuje.

Mám pro vás dobrou zprávu! **Jde to!** Mnoha rodičům se to podařilo. Našli novou formu rodičovství, respektu, komunikace a spolupráce. Obrovsky si cením toho, že si přivlastnili onu pověstnou větu z knihy *Malý princ*: „ *Stáváme se navždy odpovědnými za to, co jsme k sobě připoutali.* “

Takže – hlavu vzhůru!

1. Proč? Co? Jak?

*Pro změnu potřebujeme mít dobrý důvod a zodpovězenou otázku **Proč?***

*Pro rozhodování potřebujeme mít informace a zodpovězenou otázku **Co?***

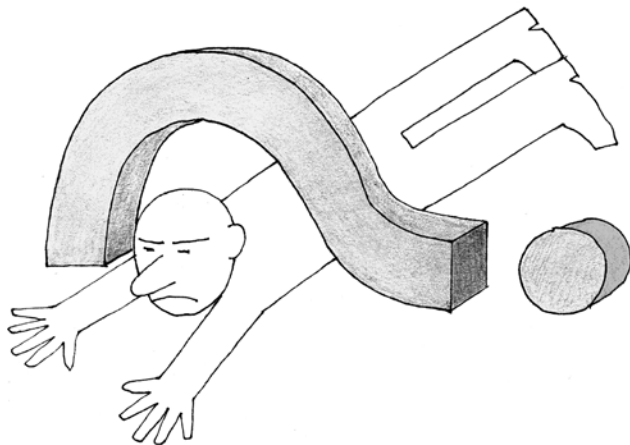
*Pro jednání potřebujeme umět a učit se díky otázce **Jak?***

Otázky dozadu, otázky dopředu

Existují otázky, které mnohým z nás nedávají spát. Nevím, jestli lze na všechna důležitá *proč* najít uspokojivou odpověď. Zejména pátráme-li po příčinách, po důvodech, máme nutkavou potřebu přijít až k samotnému jádru a podstatě věci. K vysvětlení, které nám dává smysl a umožní uzavřít tu vtíravou potřebu vědět. Dozvědět se pravdu. Zkuste si sami pro sebe sepsat, jaké věty vás v poslední době v souvislosti se slůvkem *proč* napadaly. *K čemu směřovaly? Po čem pátraly? Co bylo jejich cílem? A pokud jste měli to štěstí, že jste se dobrali konce, k čemu to přispělo? V čem vám to konkrétně pomohlo?*

Proč míří do minulosti

Jedna oblast otázek se slovem *proč* obrací pozornost do minulosti. Zaměřuje se na počátek, na příčiny, na nesrovnalosti, na odchylky od očekávání, na chyby a selhání. Na přehlížené maličkosti nebo na podivné náhody, které jsou podnětem pro fantazie a hledání souvislostí. Nežřídka se stává, že se lidé v moři těchto otázek utápí dlouhá léta. Marně hledají přesné vysvětlení. Je to hon na hledání viníka. Obrací se do sebelítosti. Tyto otázky se nekontrolovaně pohybují v naší hlavě a berou nám čas, okrádají nás o radost z přítomnosti a prohlubují neklid, pocit křivdy a nespravedlnosti. I této problematice dáme alespoň nějaký prostor. Třeba najdete odpovědi, třeba porozumíte souvislostem z jiného úhlu pohledu, třeba dospějete k úlevnému „aha“ a tušené odpovědi do sebe zaklapnou a konečně najdete tolik očekávaný klid. Třeba díky tomu rozluštíte záhadu, co v partnerství hledáte a nenacházíte, co očekáváte, a nenaplní se, nebo co vás ovlivnilo kdysi dávno a promítá se to až do vašich současných partnerských vztahů. Je však možné, že se vám podaří probudit další a nové otázky. Ptát se je přirozené. Ptát se patří k člověku.

Proč míří do budoucnosti

Druhá oblast, ve které se vyskytuje stejné slovo *proč*, má jiný obsah i jiný směr. Míří do budoucnosti. Ptá se po motivech, po cílech, zaměřuje se na podstatu, která dává smysl našemu rozhodování a jednání. Mít uspokojivě zodpovězenou otázku, proč se rozhodnout nebo jednat

právě takto, k čemu je to dobré, kdo a co z toho bude mít, je jeden z nejdůležitějších momentů lidského života. Právě to jsou důvody, které mne vedou k tomu, abychom věnovali pozornost nejdříve právě oblasti a otázkám proč. Abyste měli dobrý důvod a motiv. Abyste nejen museli, ale i chtěli a mohli. A právě toto je oblast, na kterou se chci v první části knihy zaměřit. Zásadní poselství této knihy spočívá v podpoře rodičů k vytvoření a fungování tzv. rodičovského týmu. Lidí blízkých dítěti, kteří mají ve svých rukou jeho minulost, přítomnost i budoucnost. Nechejte se touto knihou inspirovat. Hledejte vlastní cesty prospěšné vašemu dítěti. Seznamujte se s novými informacemi anebo ty, které znáte, upevňujte. Ověřujte si, co umíte, zvládáte, co funguje. Buďte vnímaví k tomu, co můžete dělat lépe nebo jinak. Někdy se zastavte a vžijte se do svého dítěte a dívejte se na některé situace jeho očima. Při tom všem si dovoďte mít hlavu vzhůru. Přestože je téma této knihy nelehké. Mít hlavu vzhůru znamená sebeúctu, respekt k druhým, je to symbolem odvahy, nezlomnosti a naděje.

Proč stojí za to věnovat pozornost porozvodovému a porozchodovému rodičovství?

Mám potřebu na první proč odpovědět příběhem, který mě osobně neuvěřitelně zasáhl a stal se pro mě jednou z nejdůležitějších odpovědí, mající vliv na směřování mé práce, pochopení souvislostí.

Možná teď budu znít naivně, divně, neprofesionálně, ale ty zásadní vhledy a možnosti řešení mi vždy napověděly děti. Obdivuji jejich čistou a nezatíženou mysl. Smysl pro spravedlnost. Přímocharost citů. Bezmeznou oddanost, důvěru a hloubku bezpodmínečné lásky. Prostá řešení. Jsou to děti, které se v mnoha životních situacích stávají našimi učiteli.

Nedá mi, abych zde nevpomněla příběh jedné dívky. Ve svých šesti letech se stala na tři dny mojí průvodkyní světem dětí. Děti, které zažívají rozpad rodiny a partnerství rodičů. V tomto příběhu jsem měla šanci dotknout se pravdy, která nasměrovala moji pomoc dospělým i dětem. Okouzujícím způsobem, a vlastně bez jediného slova, vysvětlila několik teorií potřeb, teorii přílnutí, teorii rodiny jako sociální dělohy, fáze psychosociálního vývoje, copingové strategie, resilienci a mnohé další odborné a vědecky podložené poznatky o člověku. Tím, co dělala. Tím, jak se chovala. Tím, co snad i nezáměrně vyjadřovala a vyzářovala.

Tady je její příběh.

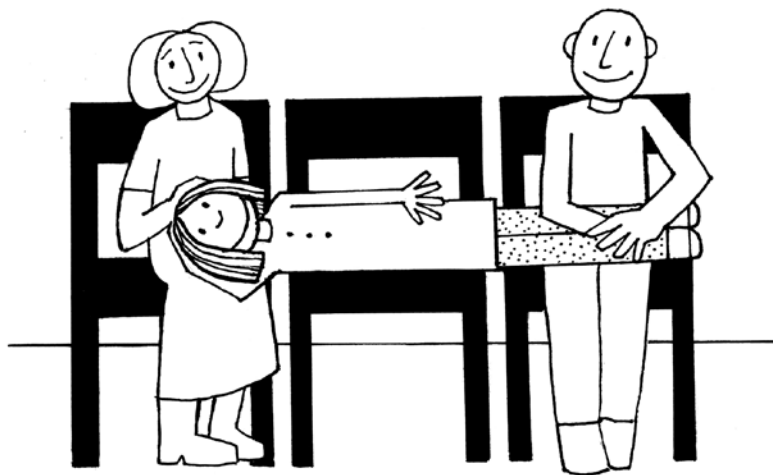
Karolínka přijela s rodiči na víkendové setkání rodin, ve kterých se rodiče rozešli nebo rozvedli. Její rodiče se rozešli, když jí byly tři roky. Otec si našel novou ženu, čekali spolu dítě. Pro její mámu to bylo těžké, protože s ním byla v minulosti také těhotná, ale o dítě přišla. Nějakou dobu trvalo, než se s touto situací vypořádali. Otec s Karolínkou udržoval kontakt a matka, sice zrazená a zraněná, tento kontakt podporovala. Karolínka byla jeho holčička. Snesl by jí modré z nebe a máma neměla to srdce ji od otce odstříhnout, byť měla sto chutí ho za jeho zradu vytrést. Tak to běželo asi dva roky. Rodiče Karolínky věděli, že spolu už nechtějí žít, ale soustředili se na to, jak jí zajistit bezstarostné dětství. Proto se přihlásili na zmiňovaný víkend pro rodiny.

Karolínka přijela s mámou v pátek v poledne. Viděla jsem spokojené, přátelské dítě. Pozorné a slušné. Velmi rychle si získala oblibu jak u animátorů, tak u vrstevníků. Prostě dítě k zulíbání. Těsně před večerí přijel táta. Z jejich přivítání mi až vyhrkly slzy do očí. Neskrývaná radost, bezprostřední nadšení ze setkání. Přes celou jídelnu Karolínka volala: „Mami, mami, táta už je tady!“ a se zvonivým smíchem tátu postrkovala za mámou. Seděla jsem u vedlejšího stolu a nešlo si nevšimnout rozpaků maminky. Pozornost všech se upírala k nim. Setkali se pohledem. Pozdravili se skoro neslyšně. Ale Karolínka byla jako živel. Obíhala okolo stolu, pusinkovala

maminku, lechtala tátu – vypadalo to, že je chce rozveselit, že chce rozbit ten divný krunýř ostychu a rezervovanosti. Šibalsky na tátu mrkala. Bylo to dojemné, nesmírně přirozené, pravdivé.

Po večeři byl krátký program. Všichni seděli v kruhu. Každý z účastníků měl představit, s kým tam je, odkud přijíždí a říct nějaké slovo, které je charakterizuje. Rodiny se postupně představovaly, a když přišla řada na ně, Karolínka si vzala slovo. „Toto je moje maminečka“, laškovně se pohupovala, opírajíc se o její nohy. Po očku přitom sledovala, jak se maminka tváří. Asi v pořádku, protože hned přešla k tátovi a s hrdostí v hlase vykřikla: „A toto je NÁŠ táta!“ Vyskočila mu do náruče a pusinkovala ho po celém obličejí. Vřelost a oddanost z ní sálaly na sto honů. Pak si sedli všichni zpět na svá místa. Máma, Karolínka, táta.

Za několik minut to začalo. Karolínka položila hlavu do klínu mámě, zadeček měla na své židli, nohy položila na tátu. Tak vydržela asi dvě minuty a pozici obrátila. Hlavu položila na nohy tátovi a nožky přehodila přes nohy mámě. Takto to dělala do konce prvního setkání. Stejně to probíhalo i druhý den, kdykoliv seděli spolu.

A tehdy mi to sepnulo. Karolínka zcela nezáměrně, intuitivně a bezelstně vyjádřila podstatu dětského světa. Poselství této malé holčičky se stalo první a základní odpovědí na otázku *proč?* S úžasem a možná i s otevřenými ústy jsem tuto scénu pozorovala, běhalo mi hlavou (snad až chaoticky) mnoho teorií, souvislostí, příběhů a na konci tohoto pobytu jsem toto „zjevení“ ztvárnila do tzv. **židličkové metody**.² I když je toto spojení spojováno s mým jménem, bylo by fér přiznat, že autorkou je vlastně Karolínka, šestiletá holčička, která do mé praxe přinesla fascinované „aha“. Hned v úvodu si dovoluji představit záměr a poselství této knihy právě prostřednictvím židličkové metody. Tato prostá metoda ukazuje cíl, nejhlubší motiv. Ukazuje základní potřeby dítěte. Co pro něj znamená rodina. Rodiče. Domov. Jak prožívá pohodu i nepohodu v rodině. Co s ním dělá soulad a nesoulad mezi rodiči. Jak se staví k rozpadu rodiny a co je jeho nejlepším zájmem. Co ještě zvládne, i když už se z režimu trvalé ostražitosti *vypne*. V tomto duchu se odvíjí i celá kniha podporující po-rozvodové či po-rozchodové rodičovství. Chci přiblížit a potvrdit z mnoha rozhovorů jejich vnímavost, usilovnou snahu o nastolení míru v rodině, potažmo v nich samotných.

² Mikulková, M (2015, s.208)

Pokusíme se tedy ve slovech i ilustracích znázornit dětský svět a potřeby dětí v situaci rozpadu rodiny. Poselství pro dospělé, pro rodiče. Poselství inspirované dětmi. Náhled na potřeby dětí, ale také na jejich starost o pohodu rodičů. Na život předtím a poté. Na život spolu a od sebe. Sdílené rodičovství³, jak ho představují ve svém konceptu Ptáček a Pemová, představuje model porozvodové spolupráce rodičů v péči o dítě. Ve stejném smyslu zde využíváme termín rodičovský tým, jak ho ve své knize popisuje Ballnik.⁴

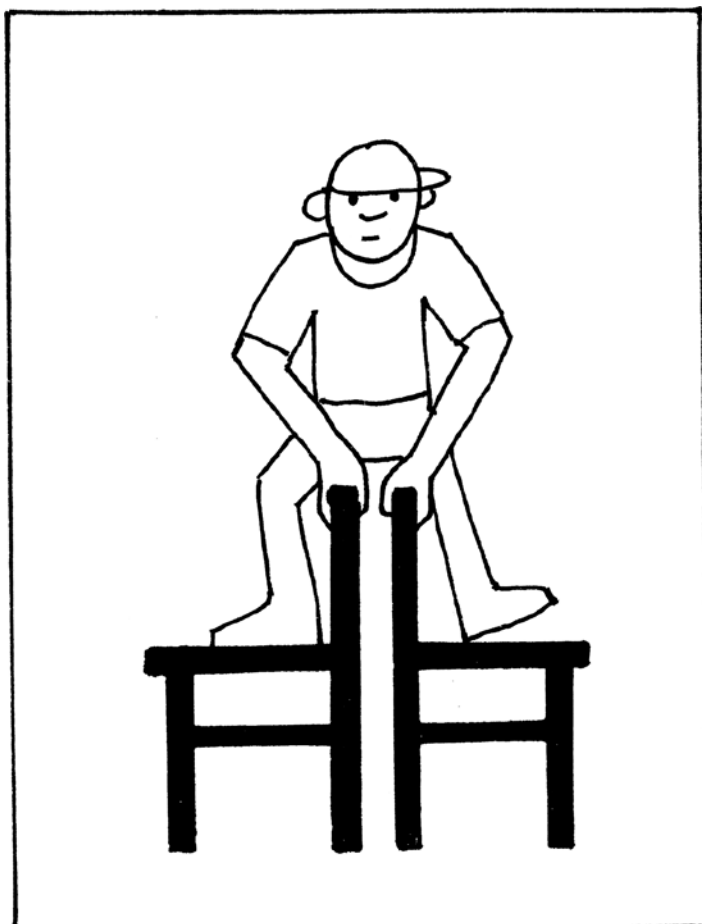
Pokud hledáme srozumitelné vysvětlení potřeb dětí, pak stačí dívat se na ně. Pozorovat je. Slyšet, co neříkají. Vidět, co přímo neukazují. Tehdy pochopíme. Už zbývá jen jednat.

³ Pemová, T., Ptáček, R. Sdílené rodičovství, www.sdilenerodicovstvi.cz.

⁴ Ballnik, P. Otcem i po rozvodu (2012).

2.

**Židličková metoda aneb
život na dvou židlích**

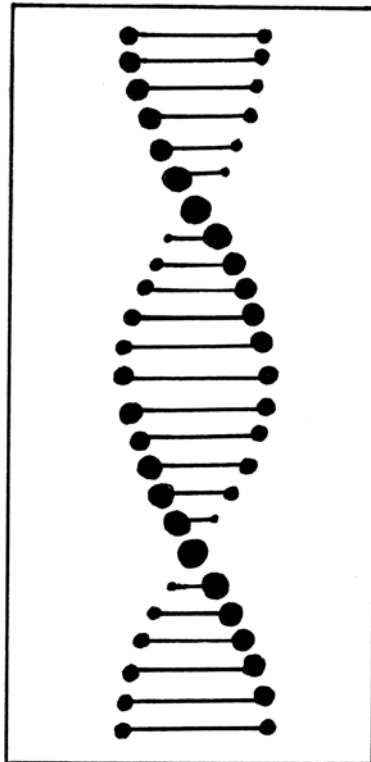
Díky rodičům je dítě na světě. Vezmeme-li v úvahu přirozené početí či asistovanou reprodukci, vždy je na počátku buňka otce a buňka matky, ty buňky, ze kterých dítě pochází. To ony tvoří ten záhadný genetický propletenec. Dítě tak má matku i otce vepsané do každé své buňky. Tento biologický základ je jednou ze tří úrovní rodičovství. Jedná se o úroveň biologickou, právní a sociální.

Biologické rodičovství nabízí dítěti kořeny, ukotvení v linii rodu, vsazení do konkrétní příbuzenské skupiny. V dítěti se jeho rodiče stávají skutečně dva v jednom. Tato úroveň nabízí odpovědi na tak zásadní otázky jako *Kdo jsem? Ke komu patřím? Kdo patří ke mně?*

Právní úroveň rodičovství souvisí s tím, že k dítěti se hlásí a právně přiznávají matka a otec. Jsou zapsáni v rodném listě dítěte. Tato úroveň odpovídá na otázky: *Kdo je za mne a vůči mně odpovědný? Čí jméno nesu? Kdo ke mně právně jako rodič patří?*

Sociální úroveň rodičovství znamená, že dítě s touto osobou zažívá každodennost, která mu poskytuje ochranu, péči, podílí se na jeho výchově. Nabízí mu vzor a životní obsah. Je nejbližším svědkem jeho vývoje, směřování, radostí i starostí.

Převážná většina rodičů poskytuje rodičovství tzv. tři v jednom. Biologické, právní i sociální. V tomto kontextu je pojímáno i rodičovství v porozvodové situaci, jemuž se zde věnujeme. Ať už rodiče spolu žijí, či nikoli. Jejich rozchod na této skutečnosti nic nezmění. I když si oni dva ublížili, ukončili své partnerství, **i když se rozešli, zůstali bytostnou součástí dítěte.**

■ Život na dvou židlích

Většina z nás se setkala se známým pořekadlem: „*Nemůžeš sedět na dvou židlích*“. Židličková metoda inspirovaná malou Karolínkou představuje pomyslné zneplatnění uvedeného výroku. Čím to? V několika sděleních a obrazech se chci s vámi ponořit do dětského světa a nabídnout odpověď.

Využiji k tomu jednoduchou a srozumitelnou formu. I ve své praxi využívám věci denní potřeby. Věci známé nám umožní porozumět složitým jevům a procesům. Pro znázornění jsem použila dvě židle. Metafora rodiny s využitím židlí přiblíží potřeby dětí, jejich vnímavost, jejich prožívání i opatření, ke kterým se uchýlí, když cítí, že rodičům se nevede dobře. Jsou totiž vybaveny jedinečným radarem, který je informuje o tom, co se v nich a kolem nich děje. Vidí, slyší, vnímají, cítí a prožívají, třebaže jim někdy chybí slova a pojmenování. Jejich základní potřeby totiž je vidět své rodiče spokojené. Být součástí vztahů. Zažít bezpečí a přijetí.

Odkazují znovu na *Karolínku a její inspiraci*. Ona a rodiče. Ona a dvě židle. Na jedné židli seděl táta, na druhé židli seděla máma. A ona měla jakousi nutkavou potřebu být najednou v kontaktu s oběma. Jako by se do nich vpíjela. Zkusme si tento obraz podržet ve své mysli. Rodiče v tomto obraze budou představováni židlemi.